

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KREDİLERİN TFRS-9'A GÖRE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE RAPORLANMASI – BEKLENEN KREDİ ZARARI*

Arş. Gör. Dr. Havva Nur ÇİFTÇİ^a

Örnek Olay (Vak'a) Tahlili
(Case Analysis)

*Muhasebe ve Vergi
Uygulamaları Dergisi
Mart 2021; 14 (1): 343-361*

ÖZ

Bankacılık faaliyetlerinin doğası gereği krediler banka finansal tablolarının en önemli unsurlarıdır. Kredilerin değer düşüklüğünün ne zaman ve ne şekilde olacağı finansal durum tablosundaki değerinin belirlenmesi açısından önemlidir. 2008 yılında yaşanan finansal krizinde kredi zararlarının finansal tablolara geç yansıtılmış olması nedeniyle, yaşanan banka iflasları ve bu iflasların ekonomik bedelleri kural koyucuları bu konuya yöneltmiştir. Bu çalışmanın amacı; Türkiye'de de 01.01.2018 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanan Türkiye Finansal Raporlama Standardı 9 (TFRS 9) Finansal Araçlar standardı kapsamında beklenen kredi zararına ilişkin konular ve kredilerin muhasebeleştirilmesi ve raporlamaya olan etkisinin açıklanmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Bankacılık Sektörü, Krediler, Değer Düşüklüğü, Beklenen Kredi Zararı, Muhasebe Standartları.

JEL Kodları: E50, M41, M48.

APA Stili Kaynak Gösterimi:

Çiftçi, H. N. (2021). Bankacılık Sektöründe Kredilerin TFRS-9'a Göre Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması – Beklenen Kredi Zararı. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 14 (1), 343-361.

* Makalenin gönderim tarihi: 29.04.2020; Kabul tarihi: 18.09.2020, iThenticate benzerlik oranı%17
^a İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi, hnciftci@istanbul.edu.tr,
ORCID: [0000-0002-3859-6693](https://orcid.org/0000-0002-3859-6693).

ACCOUNTING AND FINANCIAL REPORTING OF LOANS IN BANKING SECTOR ACCORDING TO TFRS-9 – EXPECTED CREDIT LOSS

ABSTRACT

Due to the nature of banking activities, loans are the most important elements of the bank's financial statements. The timing of impairment of loans and in what way is quite important determining its value in the statement of financial position. In the financial crisis of 2008, the late reflections of credit losses to the financial statements, bank bankruptcies that occurred as a result of the crisis and the economic outcome of these bankruptcies were pointed out this issue. The purpose of this study is to be explained the issues of credit loss expected in the scope of TFRS 9, which started to be implemented as of 01.01.2018, and its effect on accounting and financial reporting.

Keywords: Banking Sector, Loans, Impairment, Expected Credit Loss, Accounting Standards.

JEL Codes: E50, M41, M48.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

In the banking sector, credit risk is an urgent type of risk that arises due to the nature of banking activities. For this reason, it is very important that the amounts related to the loans are reported on the financial statements of the bank in a correct and faithful. In the financial crisis of 2008, the late reflections of credit losses to the financial statements, bank bankruptcies that occurred as a result of the crisis and the economic outcome of these bankruptcies were pointed out this issue. This has required a change in accounting standards for financial instruments as a result. The purpose of this study is to be explained the issues of credit loss expected in the scope of TFRS 9, which started to be implemented as of 01.01.2018, and its effect on accounting and financial reporting.

According to the International Accounting Standard (IAS) 39, the recognition of credit loss in the financial statements is based on the incurred loss model. This application is based on defaulted loans (non performing loan) must have an objective evidence. In other words, credit loss is recognized only when the event that causes the credit risk occurs. However, this situation has been criticized that it does not comply with the objectives of financial reporting, especially for banks whose balance sheets are comprised of financial instruments. In this context, studies on the accounting and reporting financial instruments were carried out, then International Financial Reporting Standard (IFRS) 9 Financial Instruments was published.

One of the most important changes in the IFRS 9 Financial Instruments standard is the regulations on the impairment model of financial

instruments. According to this, the financial asset is not expected to become doubtful in order to include the elements of credit loss in the financial statements. A credit risk assessment is made on the recognition moment. The expected credit loss is calculated according to the credit risk model determined by the bank and reported in the financial statements. Thus, factors related to credit risk are included in the financial statements without waiting for the event causing credit risk. With the expected credit loss model in IFRS 9, which has been implemented since the beginning of 2018, credit losses that may occur due to impairment in financial instruments are estimated by taking certain models and parameters into consideration and the results are included in the financial statements. These regulations in IFRS 9 regarding the accounting of credit risk and its inclusion in financial statements both eliminated the deficiencies of IAS 39 and harmonized credit loss accounting with the BASEL Accord, which is the set of rules and practices for determining the capital adequacy of banks.

Accounting standard for financial instruments that are being applied in Turkey has been updated in line with international accounting standards.

Literature on Research

Many studies have been carried out to reveal the possible effects of the regulations on expected credit losses on the financial statements of banks operating in the Turkish banking sector. Aytürk (2016) explained the details of the impairment model applied within the scope of IFRS 9 and the expected credit loss calculation and discussed the effects of the new application on the banking sector. Novotny-Farkas (2016) examined the interaction of the expected credit loss model application introduced with IFRS 9 and the rules established by the bank regulatory authorities and discussed the effect of the expected credit loss application on financial stability. Kahyaoğlu (2018) discussed how banks, regulatory authorities and market participants will apply the new approaches emerging under IFRS 9 in practice and evaluate their impact. Sultanoğlu (2018) have evaluated the expected credit loss model applications Europe and Turkey, the possible effects on the banking sector. Özbek (2019) has investigated the effect of TFRS 9 on the performance of the Turkish banking sector. Özel (2019) compared results of the model of provision calculation with TFRS 9 and the calculations made in the period before TFRS 9 and found that the provision amount calculated with the model included in TFRS 9 is higher. Taşkın and Turanlı (2019) performed the default probability modeling using the logistic regression technique by using the data obtained from a sample bank. Karaarslan and Gülhan (2020) examined the work done by the banking authorities in Europe and Turkey. In the study carried out by Us (2020a), the classification of loans and their effects on provisions are examined on public, private and foreign deposit banks with the new standard. In another

study conducted by Us (2020b) the effects of TFRS 9 application on loan classification and provisions on selected deposit banks were examined.

Unlike other studies, in this study is explained how the expected credit loss is recognized and reported on the financial statements by considering Turkish Bank Uniform Accounting Systems with the help of a case study.

Method of The Research

In this study, the recognition of expected credit loss and the impact of expected credit loss on financial statements is explained by using the example about 12-months term consumer loans with the help of Turkish Bank Uniforms Accounting System.

Findings of The Research

In the study, a calculation regarding the credit loss was made, taking into account the old and new guides. According to the regulation made with TFRS 9, banks have to establish the expected credit loss model in accordance with their own risk policies and internal systems. Accordingly, the expected credit loss provision to be reported because of the calculation made within the scope of the relevant example will be 1.994,65 TL. The calculation made with TFRS 9 provides a more accurate measurement.

Conclusion

According to the impairment approach in TFRS9, all financial assets contains impairment. Therefore, there is no need to have an objective demonstration reporting the impairment of financial assets in the financial statements. Banks should develop, document and maintain reliable methods for policies, processes and controls regarding the assessment and measurement of credit risks. The measurement of provision should be based on sound methods and the impairment should be reported in a timely manner on the financial statements. With the timely reporting of provisions for credit losses, loss outputs will be represented early in the financial statements and hiding their effect on profit will be prevented.

In TFRS 9, basic principles and criteria for expected credit loss are determined, but a model definition or proposal has not been made. In this context, BASEL accords will be the basis for modeling to be established by banks. Thus, the practices regarding the expected credit loss specified in the standard will support each other in BASEL Accords.

1. GİRİŞ

Finansal raporlamanın amacı, mevcut ve potansiyel yatırımcılara, borç verenlere ve diğer taraflara ekonomik kararların alınmasında faydalı olacak bilgiyi sağlamaktır. Buna göre; işletme yönetimi tarafından finansal tablolar hazırlanırken finansal tablo kullanıcılarına en çok fayda sağlayacak bilgiler açıklanmalıdır. Söz konusu ilgili tarafların ekonomik kararları; işletmeye yönelik gelecekteki net nakit akışlarının tutarı, zamanlaması ve belirsizliği gibi faktörlerden etkilenmektedir. Bu kapsamda finansal bilginin faydalı olabilmesi için bilginin ihtiyaca uygun olması, açıklanması amaçlanan hususların şeffaf ve gerçeğe uygun bir şekilde sunulması gerekmektedir.

Bankacılık sektöründe kredi riski, bankacılık faaliyetlerinin doğası gereği ortaya çıkan önemli bir risk türüdür. Bu nedenle kredilere ilişkin tutarların banka finansal tablolarında doğru ve gerçeğe uygun bir şekilde gösterimi oldukça önemlidir. Özellikle 2008 yılında meydana gelen ve tüm dünyayı etkileyen küresel kriz sonucunda kredilerin tahsilinde ortaya çıkan sorunlar ve bu sorunların finansal tablolarda geç raporlanması ciddi kayıplara neden olmuştur. Bu durumun bir sonucu olarak finansal araçlara ilişkin muhasebe standartlarında değişiklik yapılması gerekmiştir.

Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS) 39'a göre kredi zararlarının finansal tablolara alınması gerçekleşen kredi zararı modeline (incurred loss model) dayanmaktadır. Bu uygulamaya göre kredinin temerrüde düştüğüne (donuk hale geldiğinde) ilişkin tarafsız bir göstergenin bulunması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, kredi zararına ilişkin unsurlar sadece kredi riskine neden olan olayın gerçekleşmesi halinde finansal tablolara alınmaktadır. Ancak bu durum, özellikle bilançosunun önemli bir kısmı finansal araçlardan oluşan bankalar için finansal raporlamanın amaçlarına uymadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bu kapsamda finansal araçların muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına ilişkin çalışmalar yapılmış ve Uluslararası Finansal Raporlama Standardı (UFRS) 9 Finansal Araçlar standardı yayınlanmıştır.

UFRS 9 Finansal Araçlar standardında yer alan en önemli değişikliklerden biri finansal araçların değer düşüklüğü modeline ilişkin düzenlemelerdir. Buna göre; bir önceki standartta (UMS 39) yer alan düzenlemelere kıyasla, ilgili standartta kredi zararına ilişkin unsurların finansal tablolara alınması için finansal varlığın şüpheli hale gelmesi beklenmez. İlk muhasebeleştirme anından itibaren bir kredi risk değerlemesi yapılır. Banka tarafından belirlenen kredi risk aşamasına göre beklenen kredi zararı hesaplanır ve finansal tablolarda raporlanır. Böylece kredi riskine ilişkin unsurlar kredi riskine neden olan olay beklenmeden finansal tablolara dâhil edilir. 2018 yılı başından itibaren uygulamaya alınan UFRS 9'da beklenen kredi zararı modeli ile finansal araçlarda meydana gelebilecek değer düşüklüğü kaynaklı kredi zararları, belli modellemeler ve parametreler dikkate alınarak tahmin

edilmekte ve sonuçlar finansal tablolarda yer verilmektedir. Kredi riskinin muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolara alınması ile ilgili UFRS 9’da yer alan bu düzenlemeler hem UMS 39’un eksikliklerini ortadan kaldırmış hem de kredi zararı muhasebesini bankaların sermaye yeterliliklerinin belirlenmesine ilişkin kurallar ve uygulamalar bütünü olan BASEL Uzlaşısı ile uyumlu hale getirmiştir (Saltoğlu, 2016: 53).

Türkiye’de uygulanmakta olan finansal araçlara ilişkin muhasebe standardı uluslararası muhasebe standartlarına paralel olarak güncellenmiştir. Uluslararası standartlarla tam uyum içerisinde güncellemeler yapılarak Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS) 9 Finansal Araçlar standardı yayınlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın önemi açıklanmıştır. İkinci bölümde, bankacılık sektöründe beklenen kredi zararı modeline ilişkin literatürde yer alan çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde, TFRS 9 Finansal Araçlar standardıyla birlikte uygulanmaya başlanan beklenen kredi zararına ilişkin modelleri anlatılmıştır. Dördüncü bölümde kredi sınıflaması ve karşılıklara ilişkin Türkiye’deki mevzuat açıklanmış olup, beşinci bölümde banka muhasebesi açısından bir tüketici kredisi örneğine yer verilmiş ve kredinin muhasebeleştirilmesi ve finansal raporlaması anlatılmıştır. Son bölüm olan altıncı bölümde çalışmanın sonucuna yer verilmiştir.

2. LİTERATÜR

Beklenen kredi zararına ilişkin düzenlemelerin Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankaların finansal tablolarına olası etkilerini ortaya koymak amacıyla birçok çalışma yapılmıştır. Aytürk (2016) tarafından yapılan çalışmada, UFRS 9 kapsamında uygulanan değer düşüklüğü modeli ve beklenen kredi zararı hesaplamasına ilişkin detaylar açıklanmış ve yeni uygulamanın bankacılık sektörü üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Bu çalışmaya göre; yeni değer düşüklüğü modeliyle değer düşüklüğü karşılık tutarlarının önemli ölçüde artacağı, bankaların özkaynaklarının azalacağı ve sermaye yeterlilik rasyosu gibi önemli performans ölçütlerinin etkileneceği ifade edilmiştir.

Novotny-Farkas (2016) tarafından yapılan çalışmada UFRS 9 ile getirilen beklenen kredi zararı modeli uygulaması ile banka düzenleyici otoriteleri tarafından oluşturulan kuralların etkileşimi incelenmiş ve beklenen kredi zararı uygulamasının finansal istikrara olan etkisi tartışılmıştır. Bu çalışmaya göre UFRS 9 ile birlikte getirilen beklenen kredi zararı uygulamasının önceki kredi zararı modeline göre finansal tablo kullanıcılarına daha fazla bilgi sunacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, UFRS 9’un etkin bir şekilde uygulanmasının, finansal raporlamanın bütünlüğü ve etkinliği açısından, finansal tablo hazırlayıcılarının, icra

organlarının, denetçilerin, düzenleyici otoritelerin ortak çabalarıyla mümkün olacağına altı çizilmiştir.

Kahyaoğlu (2018) tarafından yapılan çalışmada, bankaların, düzenleyici otoritelerin ve piyasa katılımcılarının UFRS 9 kapsamında ortaya çıkan yeni yaklaşımları pratikte nasıl uygulayacakları ve etkisini nasıl değerlendirecekleri ele alınmıştır. Böylece bu grupların UFRS 9 standardı kapsamında alması gereken rollere katkıda bulunulmuştur. Buna göre, finansal kurumların içinde bulunduğu dinamik piyasa koşulları ve makro ekonomik değişkenler dikkate alındığında, risk değerlendirme sistem alt yapısının beklenen kredi zararı modelleme teknikleri ile büyük veri-big data yönetimine uygun olmasının kritik önem taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sultanoğlu (2018) tarafından yapılan çalışmada, beklenen kredi zararı modeli uygulamasının Avrupa ve Türkiye bankacılık sektörü üzerindeki olası etkilerinin değerlendirilerek, ilgili standardın Avrupa bankacılık sektöründe beklenen nicel ve nitel muhtemel etkileri analiz edilip Türk bankacılık sektörü ile karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda; Avrupa bankacılık sektöründe karşılıkların ortalama %13 ile %18 oranında artması çekirdek sermaye ve toplam sermaye yeterliliği rasyosunda sırasıyla, ortalama 45-75 ve 35-50 baz puanlık düşüş olacağı beklenmektedir. Türk bankacılık sektöründe bu durumun tersine toplam karşılıkların %4,1 düşmesi, çekirdek sermaye ve toplam sermaye yeterliliği rasyolarında ise, sırasıyla 33 ve 21 baz puanlık pozitif etki olması beklenmektedir. Bu durumun birinci nedeni 12 aylık beklenen kredi zararına ilişkin hesaplamaların ilgili standart öncesi uygulamadan daha fazla karşılık ayrılmasına neden olmasıdır. İkinci olarak da, Türkiye'de geçmişte yaşanan krizlere dayanılarak daha ihtiyatlı bir bankacılık düzenlemelerinin bulunmasıdır.

Özbek (2019) tarafından yapılan çalışmada, TFRS 9'un Türk bankacılık sektörünün performansına etkisi araştırılmıştır. Buna göre kredi riskine esas risk ağırlıklı varlıkların %20 artmasına rağmen ikinci sınıf kredilerin %173, bu krediler için ayrılan karşılıkların da %677 oranında arttığı görülmüştür. Genel karşılıkların %36 oranında azaldığı ve tasfiye olacak alacaklara ilişkin karşılıklarda önemli bir değişim olmadığı görülmüştür.

Özel (2019) tarafından yapılan çalışmada, TFRS 9 uyarınca karşılık hesaplama model sonuçları ile TFRS 9 öncesi dönemde gerçekleştirilen hesaplamalar karşılaştırılmış ve TFRS 9'da yer verilen modelle hesaplanan karşılık tutarının daha fazla olduğu görülmüştür. Özel karşılık tutarındaysa, her iki dönemde de toplam rakamın %100'ünün dikkate alınması sebebiyle fark ortaya çıkmamıştır.

Taşkın ve Turanlı (2019) tarafından yapılan çalışmada, örnek bir bankadan alınan veriler doğrultusunda temerrüt olasılığı modellemesi lojistik regresyon tekniği kullanılarak yapılmıştır. Çalışmada 2011 ile 2015

arasındaki veriler kullanılmıştır. İlgili çalışmada geliştirilen model istatistiki açıdan anlamlı olup hem beklenen kredi zararının hesaplanmasında hem de risk yönetimi için kullanılabilir.

Karaarslan ve Gülhan (2020) tarafından yapılan çalışmada, TFRS 9'a geçişin Türkiye'de payları borsada işlem gören bankaların finansal durum tablosuna etkileri ile Avrupa ve Türkiye bankacılık otoriteleri tarafından yapılan çalışmalar incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda bankaların raporladıkları toplam karşılık tutarında Avrupa Bankacılık Otoritesi'nin (EBA) öngörülleri ile aynı yönde; Türkiye Bankacılık Otoritesi'nin (BDDK) öngörülleri göre ters yönde artış gözlemlenmiştir. Ayrıca bankaların raporladıkları ertelenmiş vergi varlığı tutarında da artış gözlemlenmiştir. Bu durumun daha önceki mevzuata uygun olarak ayrılan genel ve özel karşılıkların iptal edilerek, birinci ve ikinci aşamadaki krediler için ilk defa ertelenmiş vergi hesaplanması ve bu tutarın açılış finansal durum tablolarına yansıtılmış olmasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Us (2020a) tarafından yapılan çalışmada yeni standartla birlikte kredilerin sınıflaması ve karşılıklar üzerindeki etkileri kamu, özel ve yabancı mevduat bankaları açısından incelenmiştir. TFRS 9'un uygulanmasıyla birlikte tüm banka grupları bazında standart nitelikli kredilerin toplam krediler içerisindeki payının ciddi oranda azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer gruplar üzerindeki etkisine bakıldığında, yakın izlemedeki krediler ve donuk alacakların toplam krediler içerisindeki payının ciddi oranda arttığı görülmüştür. Karşılıklar açısından incelendiğinde, birinci grup için ayrılacak 12 aylık beklenen kredi zararı çerçevesinde hesaplanan karşılık tutarının önceki yıllarda ayrılan karşılık tutarından az olduğu görülmüştür. Yakın izlemedeki krediler açısından incelendiğinde, yeni düzenlemeyle birlikte hesaplanan karşılık tutarının arttığı, donuk krediler içinse, hesaplanan beklenen kredi zararı tutarının azaldığı görülmüştür.

Us (2020b) tarafından yapılan diğer çalışmada seçilmiş mevduat bankaları bazında TFRS 9 uygulamasının kredi sınıflaması ve karşılıklar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, TFRS 9'un yürürlüğe girmesiyle; yakın izlemedeki krediler ve diğer alacakların arttığı ve bu artışın kamu bankalarında daha düşük oranda olduğu görülmüştür. Aynı dönem dikkate alınarak donuk krediler açısından yapılan analizde donuk kredilerin toplam kredilere oranının da arttığı ancak kamu bankalarında bu artışın daha sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. TFRS 9 ile birlikte önemli değişme olması beklenen karşılık oranları incelendiğinde kamu bankalarının sorunlu kredilerde olumlu bir görünüm sergilemelerine rağmen daha ihtiyatlı davrandıkları ve daha yüksek karşılık hesapladıkları görülmüştür.

3. TFRS-9 FİNANSAL ARAÇLAR STANDARDINA GÖRE BEKLENEN KREDİ ZARARI MODELLERİ

İtfa edilmiş maliyet değeri ile değerlendirilen finansal varlıklar ile gerçeğe uygun değer değişimleri diğer kapsamlı gelire aktarılan borçlanma araçlarına ilişkin kredi zararındaki değişikliklerin etkisi, yatırımcıların işletmenin gelecekteki nakit akışlarını anlaması açısından piyasa faiz oranındaki değişimlere kıyasla daha önemli bir bilgidir. Bu nedenle, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından, beklenen kredi zararının ekonomik olayları güvenilir bir şekilde ifade eden bir model yardımıyla sunulmasının finansal tablo kullanıcılarına işletmenin gelecekteki nakit akışlarının tutarı, zamanlaması ve kesinliği hakkında amacına uygun bilgi sunacağı ifade edilmiştir.

TFRS 9 kapsamında değer düşüş modeli ışığında değerlendirilecek finansal araçlar şu şekildedir;

- İtfa edilmiş maliyet ile değerlendirilen, gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire aktarılan finansal varlık niteliğindeki borçlanma araçları
- Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zararda muhasebeleştirilen kredi taahütleri
- Gerçeğe uygun değer farkı kâr/zararda muhasebeleştirilen TFRS 9 kapsamındaki finansal garanti sözleşmeleri
- TFRS 16 Kiralamalar standardı kapsamındaki finansal kiralama alacakları (değer düşüklüğü kapsamında ancak standart kapsamında değil-sınıflandırma dışı)
- TFRS 15 Hasılat standardı kapsamındaki sözleşmeler

Yukarıda sayılan finansal araçların dışında özkaynağa dayalı finansal araçlara ilişkin değer düşüklükleri TFRS 9 kapsamında değildir. Özkaynağa dayalı finansal araçların değer düşüklüğü kapsamına dâhil edilmemesinin nedeni; bu finansal araçların ya gerçeğe uygun değer farkı kâr/zarara aktarılan ya da gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire aktarılan olmak üzere iki şekilde sınıflandırılmasıdır. Ayrıca; TFRS 9 kapsamında değerlendirilen özkaynağa dayalı finansal araçlar değer düşüklüğü testine tabi tutulmazlar. Çalışmanın bundan sonraki kısmında TFRS 9 kapsamında açıklanan değer düşüklüğü incelenen beklenen kredi zararının hesaplanmasına ilişkin yöntemler açıklanmıştır.

3.1. Genel Yaklaşım

TFRS 9'da finansal araçların ilk muhasebeleştirilmesinden sonra kredi kalitesindeki değişikliklere dayanılarak üç aşamalı bir değer düşüklüğü modeli sunulmuştur. Bu model genel yaklaşım olarak da ifade edilmektedir.

Birinci Aşama: On İki Aylık Beklenen Kredi Zararı (1 Yılda – Beklenen zarar): Finansal varlığın ilk muhasebeleştirilmeden bir sonraki raporlama dönemine kadar kredi riskinde önemli bir artış olmaması durumunda işletme söz konusu finansal araca ilişkin zarar karşılığını on iki aylık beklenen kredi zararına eşit tutardan ölçer (TFRS 9, paragraf 5.5.5). Bu aşamada değerlendirilen krediler için bir yıllık beklenen kredi zararı hesaplanır. Örneğin, bankanın beş yıllık bir kredi vermesi durumunda, kredinin vadesi beş yıl olmasına rağmen banka kredinin sadece bir yıl içerisinde batma olasılığını değerlendirir. Diğer bir ifadeyle; bu kapsamdaki krediler için maksimum bir yıllık kredi zararı hesaplanır. Vadesi bir yıldan kısa olması durumundaysa vadesine kadar hesaplama yapılır. Bu aşamada değerlendirilen krediler için faiz geliri brüt defter değeri üzerinden hesaplanır.

İkinci Aşama: Ömür Boyu Beklenen Kredi Zararı (Uzun Vadede – Beklenen zarar): Finansal varlığın kredi riskinde ilk muhasebeleştirilmeden sonra önemli derecede artış olan fakat değer düşüklüğüne ilişkin tarafsız bir kanıt olmayan finansal varlıkları kapsar (PwC, 2015: 3). Ömür boyu beklenen kredi zararı finansal varlığın beklenen ömrü boyunca olabilecek olan tüm olaylardan kaynaklanan kredi zararlarıdır. Bu kredilerin ikinci aşamaya geçmesi durumunda beklenen kredi zararı hesaplaması kredinin vadesine kadar yapılacaktır. Bu aşamada değerlendirilen krediler için ömür boyu beklenen kredi zararı muhasebeleştirilir ve faiz geliri hesaplaması brüt defter değeri üzerinden yapılır.

Kredilerin ikinci aşamada değerlendirilebilmesi için her bankanın kendi risk politikaları çerçevesinde kredi riskinde önemli artış tanımını yapması gerekmektedir. Burada dikkate edilmesi gereken, önemli artış tanımını her bankanın kendi risk iştahına göre belirleyecek olmasıdır. Bu nedenle bu kavram her bankanın risk bakış açısına göre değişiklik gösterecektir.

Üçüncü Aşama: Ömür Boyu Beklenen Kredi Zararı (Uzun Vadede – Beklenen zarar): Raporlama tarihinde değer düşüklüğü için tarafsız kanıtın olduğu finansal varlıkları içerir (PwC, 2015: 3). Üçüncü aşamada yapılan beklenen kredi zararı hesaplamasını ikinci aşamada yapılan hesaplardan ayıran özellik, ikinci aşamada değer düşüklüğüne uğrama riskindeki artış dikkate alınırken üçüncü aşamada finansal varlığa ilişkin değer düşüklüğünün gerçekleşmiş olmasıdır. Bu aşamada değerlendirilen krediler için ömür boyu beklenen kredi zararı muhasebeleştirilir ve faiz geliri değer düşüklüğü karşılığı düşüldükten sonra net defter değeri üzerinden hesaplanır.

TFRS 9'da doğrudan bir temerrüt tanımı olmamakla birlikte her bankanın kendi kredi risk yönetimi kapsamında oluşturmuş olduğu modellerle uyumlu olmalıdır. Muhasebe amaçlı kullanılan temerrüt tanımının, 23.10.2015 tarih ve 29511 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Kredi Riskine Esas Tutarın İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar İle Hesaplanmasına İlişkin

Tebliğ”de yer alan temerrüt tanımı ile uyumlu olması beklenmektedir (www.bddk.gov.tr, paraf. 57).

Değer düşüklüğü hesaplamasında dikkat edilmesi gereken husus, beklenen kredi zararı modelinin her bankanın içsel kredi değerlendirme kriterlerine göre değişmesi nedeniyle göreceli bir değerlendirmeye sahip olmasıdır. Aynı özelliklere sahip bir kredi bir banka için birinci aşamada değerlendirilirken diğer banka için ikinci aşamada değerlendirilebilir (PwC, 2015: 3). Ayrıca beklenen kredi zararı hesaplanmasında; “kredi riskinde önemli artış” kavramı zararın on iki aylık olarak mı yoksa ömür boyu olarak mı hesaplanacağı noktasında kritik bir öneme sahiptir. “Kredi riskinde önemli artış” kavramının standartta çok açık olarak tanımlanmaması subjektif değerlendirme sonuçlarına neden olabilecektir (Birkan, 2019: 132).

TFRS 9’un bankacılık sektörü dışında birçok farklı sektörde faaliyet gösteren çok sayıda işletme tarafından kullanılacak olması nedeniyle kolaylaştırıcı yaklaşımlar da bulunmaktadır. Ancak kolaylaştırıcı uygulamaların taraflı yaklaşıma neden olabilecek olmaları ve bankaların faaliyetleri gereği kredi değerlemesi için gerekli her türlü bilginin edinilmesinin mümkün olması ve bu bilgilerin değer düşüklüğü modeli için önemli olmasından dolayı sınırlı bir kullanım alanı bulunmaktadır (www.bddk.gov.tr, paragraf 96).

3.2. Basitleştirilmiş Yaklaşım

Genel model yaklaşımının istisnası olarak tanımlanan basitleştirilmiş yaklaşım yalnızca önemli bir finansal bileşeni olmayan ticari alacaklar ve finansal kiralama alacakları için kullanılmaktadır. Bu yaklaşımın kullanılması halinde ilgili finansal varlıklar için ilk muhasebeleştirilmeden sonra “kredi riskinde önemli ölçüde artış” takibi yapılması zorunlu değildir. Bu finansal varlıklara ilişkin değer düşüklüğü her zaman ömür boyu beklenen kredi zararına eşit tutarda ölçülür. Diğer bir ifadeyle, bu finansal varlıklara ilişkin değer düşüklüğü ilk olarak ikinci sınıfta değerlendirilerek muhasebeleştirilir ve daha sonraki dönemlerde “kredi riskinde önemli ölçüde artış” olup olmamasına bakılmaksızın finansal varlıklar temerrüde düşene kadar bu sınıfta takip edilir (TFRS 9, paragraf 5.5.15).

3.3. Düşük Kredi Riski İstisnası

Genel modele istisna olarak açıklanan bir diğer yaklaşım, düşük kredi riski istisnasıdır. Buna göre finansal varlığın temerrüde düşme riski düşükse, borçlunun yakın vadede sözleşmeye dayalı yükümlülüklerini yerine getirmesine ilişkin olarak yeterli kapasiteye sahipse ve uzun vadede genel ekonomik koşulların kötüye gitmesine rağmen borçlunun yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesinde azalma olmuyorsa düşük kredi riski istisnasına göre beklenen kredi zararı hesaplaması yapılabilir. Bu durum ilgili finansal varlıklar için “kredi riskinde önemli artış” takibinin yapılmasını gerektirmemektedir. Bu finansal varlıklara ilişkin değer düşüklüğü her zaman

12 aylık beklenen kredi zararına eşit tutarda ölçülebilir (TFRS 9, paragraf 5.5.10).

Bankalar için düşük kredi riski istisnasının sınırlı bir kullanım alanı bulunmaktadır. Bonolar için düşük kredi riski istisnası yaklaşımı kabul edilebilir ancak krediler düşük kredi riski istisnası yaklaşımına uygun değildir. Bankalar tüm kredilendirme faaliyetlerinde kredi riskindeki önemli artışa ilişkin değerlendirmeleri zamanında gerçekleştirmeli ve finansal tablolarına yansıtmalıdır.

4. KREDİLERİN SINIFLANDIRILMASI ve KARŞILIKLAR

TFRS 9 Finansal Araçlar standardının 01.01.2018 tarihinden itibaren yürürlüğe girmesiye birlikte, Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankalar açısından kredilerin sınıflandırılması ve kredi karşılıklarına ilişkin usul ve düzenlemelerin ne şekilde yapılacağı hususlarının belirlenmesi amacıyla bankaların uygulamakta oldukları esaslar da değişmiştir. Bu kapsamda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından TFRS 9'un öngördüğü değişikliklere uyum sağlamak amacıyla 22.06.2016 tarihinde "Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" yayınlanmış ve eski yönetmeliğe ilişkin uygulamalar kaldırılmıştır.

TFRS 9 ile birlikte yürürlüğe giren yeni kredilerin sınıflanması ve karşılıklar yönetmeliği kapsamında krediler eski yönetmelikte olduğu gibi beş gruba ayrılmıştır. Sınıflandırmada belirlenen niteliksel özelliklerin yanı sıra eski yönetmelikte belirlenen gecikme gün ölçütü aynı şekilde korunmuştur. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus; eski yönetmelik kapsamında birinci grupta sınıflandırılan bir kredinin ikinci grupta yeniden sınıflandırılabilmesi için otuz günlük vade aşımının gerçekleşmesi gerekesidir. Yeni yönetmelikte bu durum kredi riskinde önemli derecede artış olması şeklinde değiştirilmiştir (Us, 2020: 70).

Eski ve yeni yönetmelik kapsamında kredilerin sınıflanması ve karşılık tutarlarının hesaplanmasına ilişkin yapılan değişikliklerin karşılaştırmalı sunumu Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Kredilerin Sınıflandırılması ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Kadırlan ve Yürürlükteki Yönetmeliklerin Karşılaştırması

Kredi Grubu	Vade Aşımı Gün Sayısı		Karşılık Türü ve Hesaplaması	
	Eski Yönetmelik	Yeni Yönetmelik	Eski Yönetmelik	Yeni Yönetmelik
Standart Nitelikli Krediler	-	-	Genel Karşılık % 1	Birinci Aşama: 12 Aylık Beklenen Kredi Zararı
Yakın İzlemedeki Krediler	30 gün	30 gün	Genel Karşılık % 2	İkinci Aşama: Ömür Boyu Beklenen Kredi Zararı
Tahsil İmkânı Sınırlı Krediler	90 gün	90 gün	Özel Karşılık En az %20	Üçüncü Aşama: Ömür Boyu Beklenen Kredi Zararı
Tahsili Şüpheli Krediler	180 gün	180 gün	Özel Karşılık En az %50	Üçüncü Aşama: Ömür Boyu Beklenen Kredi Zararı
Zarar Niteliğindeki Krediler	365 gün	365 gün	Özel Karşılık %100	Üçüncü Aşama: Ömür Boyu Beklenen Kredi Zararı

Eski yönetmelik kapsamında karşılıklar iki grupta incelenmektedir. Birincisi temerrüde düşmemiş birinci ve ikinci sınıf krediler için ayrılan karşılıklar olan genel karşılıklar; ikincisiyse donuk krediler olarak ifade edilen temerrüde düşen krediler için ayrılan karşılıklar olan özel karşılıklardır. Birinci ve ikinci sınıf krediler henüz temerrüde düşmemiş krediler olması nedeniyle ve vade aşımı henüz 90 günü geçmemiş olmalarından dolayı banka tarafından yasal takip başlatılamamaktadır. Bu kapsamda sınıflandırılan krediler için hesaplanan genel karşılık tutarının temel mantığı; bankanın bu kredileri geri çağırması durumunda karşılaşılabileceği olası giderler için gerekli muhasebe kaydını yapmasıdır. Bu karşılık türü borç karşılığı tarzında finansal tablolarda yer alan bir karşılık türüdür. İkinci karşılık türü olarak ifade edilen karşılıklar ise; verilen kredinin geri alınmaması durumunda ayrılması gereken karşılıkları ifade etmektedir. Bu karşılıklarsa; varlıklardaki değer düşüklüğünü ifade eden ve finansal tablolarda yer alan bir karşılık türüdür.

Kredilerin sınıflandırılması ve ayrılacak karşılıkların belirlenmesi ile ilgili olarak yeni yönetmeliğin dokuzuncu maddesi uyarınca bankaların kredileri için TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı kapsamında karşılık ayırmaları esas kabul edilmiştir. Yeni yönetmelik kapsamında aynı matbu oranların kullanılması yerine, her banka kendi kredi risk politikalarını oluşturmalı, temerrüt ile ilgili kendi içsel tanımlarını oluşturmalı ve değer düşüklüğü modellenmesi yapmalıdır. Beklenen kredi zararının değerlendirilmesinde ve ölçüm sürecinde, bankaya ve faaliyetlerine özgü ya da banka dışı durum ve

olaylardan oluşan unsurların tarafsız bir şekilde değerlendirilmesi ve bunların kredi değerliliği ile nakit akışı üzerindeki etkisi dikkate alınmalıdır (www.bddk.gov.tr, paragraf 19).

TFRS 9 ile birlikte yapılan düzenlemeyle kredi temerrüt riskinin hesaplanmasında sadece gecikme gün bilgisi yerine makul ve desteklenebilir, ileriye yönelik her türlü bilginin kullanılmasının karşılıkları arttırması beklenmektedir. Ödeme süresinin geçmesi bankaların temerrüt tanımını belirlemesinde net bir kriter olmamakla birlikte önemli gösterge olarak kabul edilmektedir.

5. ÖRNEK: 12 AY VADELİ TÜKETİCİ KREDİSİ; MUHASEBELEŞTİRME ve FİNANSAL RAPORLAMA

A Bankası tarafından bireysel kredi müşterisinin başvurusu üzerine 01.12.2019 tarihinde 12 ay vadeli 10.000 TL tutarında tüketici kredisi kullanılmıştır. Kullanılan bu kredinin ilk dört ayına ilişkin itfa (geri ödeme) tablosu Tablo 2’de gösterilmiştir. Kredi taksidine ilişkin ödemeler her ayın son günü yapılacak olup, ilk ödeme 31.12.2019 tarihindedir.

Tablo 2: Kredi İtfa Tablosu

Tarih	Kredi Taksidi	Anapara Ödemesi	Faiz Ödemesi	KKDF	BSMV	Dönem Sonu Anapara
31.12.2019	958,42	736,42	185,00	27,75	9,25	9.263,58
31.01.2020	958,42	752,77	171,38	25,71	8,57	8.510,81
29.02.2020	958,42	769,48	157,45	23,62	7,87	7.741,33
31.03.2020	958,42	786,56	14,21	21,48	7,16	6.954,77

İlgili krediye ilişkin 01.12.2019 tarihinde kredinin müşteriye kullanılması aşamasında bankanın yapması gereken kayıt şu şekildedir.

-----01.12.2019-----		
116 KISA VADELİ AÇIK DİĞER KREDİLER – TL	10.000	
300 TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y. GERÇEK KİŞİLER) – VADESİZ		10.000
----- / -----		

01.12.2019 tarihinde yapılan kayıda göre; banka, müşterisine 10.000 TL kredi kullanmış ve kullanılan kredi tutarını banka bünyesinde müşteri adına açılan vadesiz hesaba yatırmıştır.

Krediye ilişkin birinci taksit ödemesi 31.12.2019 tarihinde yapılacaktır. Bu tarihte bankanın yapması gereken ilk işlem krediye ilişkin gerçekleşen faizin kayıtlara alınmasıdır.

-----31.12.2019-----		
220 KREDİ FAİZ ve GELİR TAHAKKUK ve REESKONTLARI – TL	185,00	
514 KISA VADELİ DİĞER KREDİLERDEN ALINAN FAİZLER – TL		185,00
----- / -----		

Gerçekleşen faize ilişkin kaydın yapılmasının ardından ilgili faiz tutarına ve faiz üzerinden hesaplanan diğer ödemelerin (BSMV: $185,00 * 0,05 = 9,25$ TL, KKDF: $185,00 * 0,15 = 27,75$ TL) asli hesaplara aktarımının yapılması gerekmektedir.

-----31.12.2019-----		
116 KISA VADELİ AÇIK DİĞER KREDİLER – TL	185,00	
220 KREDİ FAİZ ve GELİR TAHAKKUK ve REESKONTLARI – TL		185,00
-----/-----		

-----31.12.2019-----		
116 KISA VADELİ AÇIK DİĞER KREDİLER – TL	37,00	
380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ ve PRİMLER – TL		9,25
390 MUHTELİF BORÇLAR – TL		27,75
----- / -----		

Faiz ve diğer ödemelere ilişkin tutarların asli hesaplara aktarılmasının ardından kredinin müşteri tarafından ilk taksit ödemesi yapılması halindeki kayıt şu şekilde olacaktır.

-----31.12.2019-----		
300 TASARRUF MEVDUATI (Y.İ.Y. GERÇEK KİŞİLER) – VADESİZ	958,42	
116 KISA VADELİ AÇIK DİĞER KREDİLER – TL		958,42
----- / -----		

Banka kullanmış olduğu bu krediyi kredilere ilişkin iç sistemlerinde ve kredilerin sınıflandırılmasına ilişkin yönetmelik kapsamında birinci grup standart nitelikli krediler arasında sınıflandırmaktadır. Bu kredinin eski yönetmelik kapsamında değerlendirilmesi durumunda anapara üzerinden hesaplanan genel karşılık tutarı ($9.263,58 * 0,01 = 92,63$ TL) olacaktır. Ancak yeni yönetmelik kapsamında bu kredi için 12 aylık beklenen kredi zararı hesaplaması yapılması gerekmektedir.

Banka kullanmış olduğu bu kredi ile ilgili geçmiş verilere dayanarak 12 aylık dönem için temerrüt olasılığını %30 olarak hesaplamıştır. Bu kredinin gelecek 12 aylık dönemde temerrüt riskinin gerçekleşmesi halinde temerrüt halindeki zarar oranı %50'dir.¹ Bankanın ilgili kredi müşterisi ile ilgili henüz kullanmadığı ilave kredi limiti bulunmamaktadır. Ayrıca kredi birinci grup kredi olarak sınıflandırıldığından temerrüt riskinin gerçekleşmesi durumunda tahmini risk tutarı $11.316,04$ TL ($(958,42 * 11) - 185,00$) olarak hesaplanmıştır. Kredinin etkin faiz oranı yıllık %22,2'dir.²

$$\text{Beklenen Kredi Zararı} = 0,30 * 0,70 * 11.316,04 * (1 / (1 + 0,222)) = 1.994,65 \text{ TL}$$

-----31.12.2019-----		
820 KARŞILIK ve DEĞER DÜŞME GİDERLERİ – TL	1.994,65	
182 TFRS 9 BEKLENEN ZARAR KARŞILIKLARI – TL		1.994,65
----- / -----		

¹ Oranlar varsayımsal olarak kabul edilmiştir.

² Banka tarafından raporlanacak olan 12 aylık beklenen kredi zararı tutarının hesaplanmasına ilişkin formül, Yusuf Aytürk tarafından kaleme alınan "UFRS 9 Finansal Araçlar Kapsamında Yeni Değer Düşüklüğü Modeli ve Bankacılık Sektörüne Etkileri" isimli makalesinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

TFRS 9 kapsamında hesaplanan bu kredi zararı kontra hesap olan “182 TFRS-9 Beklenen Zarar Karşılıkları-TL” hesabına alacak kaydedilirken finansal durum tablosu içerisinde varlıklar arasında eksi değer ile raporlanacaktır. Eski yönetmeliğe ilişkin yapılan uygulamada hesaplanan karşılık tutarı bankanın gelecekte karşılama beklediği bir borcu ifade etmesinden dolayı “350 Karşılıklar” hesabına alacak kaydedilmekte ve finansal durum tablosu içerisinde borçlar arasında raporlanmaktaydı. İptalli yaklaşım gereği 01.01.2020 tarihinde bu karşılık kaydı iptal edilecektir.

6. SONUÇ

Banka faaliyetlerinin doğası gereği kredilerin ana faaliyet konularının bir parçası olması ve banka finansal tablolarının önemli bir bölümünü oluşturması nedeniyle kredi riskine ilişkin uygulamalar bankacılık sektörü açısından önemlidir. Bu nedenle kredi riski yönetimi bankacılık sektörünün gereklerinden biridir. Kredi riskinin finansal tablolarda sunulmasına ilişkin uygulamalar, özellikle 2008 yılında meydana gelen küresel finans krizi sonrasında, kredilerde meydana gelen değer düşüklüğünün finansal tablolara geç yansıtılması nedeniyle birçok açıdan eleştirilmiştir. Bu nedenle 2018 yılından itibaren uygulanmaya başlanan yeni finansal araçlar standardı doğrultusunda bankaların kredi risk yönetimi uygulamaları ile kredi zararlarının muhasebesi uyumlu hale getirilmiştir. Böylece finansal tablo kullanıcılarına daha güvenilir, gerçeğe uygun ve şeffaf bilgi sunulması amaçlanmıştır.

TFRS 9'da yer alan değer düşüklüğü yaklaşımına göre; tüm finansal varlıklar değer düşüklüğü içerir. Bu nedenle finansal varlıklara ilişkin değer düşüklüğünün finansal tablolarda raporlanmasında tarafsız bir göstergenin olmasına gerek yoktur. Bankalar tüm kredi risklerinin değerlendirilmesine ve ölçülmesine ilişkin politika, süreç ve kontrollere yönelik güvenilir yöntemler geliştirmeli, belgelemeli ve sürdürmelidir. Karşılıkların ölçümü sağlam yöntemlere dayanmalı ve değer düşüklüğü finansal tablolarda zamanında raporlanmalıdır. Kredi zararına ilişkin karşılıkların zamanında raporlanmasıyla birlikte zarar çıktılarını finansal tablolara erken yansıtacak ve kâr üzerindeki etkisinin gizlenmesi engellenecektir.

Önceki uygulamada bankaların hepsi yönetmeliğe uygun olarak karşılık politikası yürütüyorlardı. 12 ay vadeli tüketici kredisi örneğinde de belirtildiği gibi eski yönetmeliğe göre ayrılması gereken karşılık tutarı 92,63 TL olacaktır. TFRS 9'la birlikte yapılan düzenlemeye göre; bankalar kendi risk politikaları ve iç sistemlerine uygun olarak beklenen kredi zararı modelini kurmak zorundadırlar. Bu kapsamda ilgili örnek dahilinde yapılan hesaplama sonucunda raporlanacak beklenen kredi zararı karşılığı 1.994,65 TL olacaktır. TFRS 9 ile birlikte yapılan hesaplama daha hassas bir ölçüm sağlamaktadır. TFRS 9'da beklenen kredi zararına ilişkin temel ilkeler ve dikkat edilmesi

gereken kriterler belirlenmiştir, ancak bir model tanımı ya da önerisi yapılmamıştır. Bu kapsamda bankaların kuracakları modelleme ile ilgili dayanak BASEL uzlaşmaları olacaktır. Böylece standartta belirtilen beklenen kredi zararına ilişkin uygulamalar BASEL Uzlaşmaları birbirini destekleyecektir.

KAYNAKÇA

Aytürk, Y. (2016). UFRS 9 Finansal Araçlar Kapsamında Yeni Değer Düşüklüğü Modeli ve Bankacılık Sektörüne Etkileri. *Mali Çözüm Dergisi*. Eylül-Ekim, 133-143.

BDDK (2015). Kredi Riskine Esas Tutarın İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar ile Hesaplanmasına İlişkin Tebliğ, Çevrimiçi <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/10/20151023-15.pdf>

BDDK, (2017). Bankalarca Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Çevrimiçi <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170718-6.htm>

BDDK, TFRS 9 Uyarınca Beklenen Kredi Zararı Karşılığı Hesaplamasına İlişkin Rehber, (2019), Çevrimiçi https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/mevzuat_0085.pdf.

Birkan, R. (2019). TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı Kapsamında Bankacılık Sektöründeki Kredi ve Alacaklara İlişkin Değer Düşüklüğü Karşılıklarının İncelenmesi. *Bankacılar Dergisi*. 109, 109-134.

Kahyaoğlu, S. B. (2018). *UFRS 9 Finansal Risk Yönetiminde ve Kredi Risk Ölçümünde Yeni Bir Araç*. Gazi Kitapevi: Ankara.

Karaarslan S. ve Gülhan O. (2020). TFRS 9'a Geçişin Türkiye'de Halka Açık Bankaların Finansal Durum Tablolarına Etkileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 86, 111-124.

KGK, (2019), TFRS 9 Finansal Araçlar, Çevrimiçi https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/Türkiye%20Muhasebe%20Standartları/TMSTFRS2019Seti/TFRS/TFRS_9.pdf.

Novotny-Farkas, Z. (2016). The Interaction of the IFRS 9 Expected Loss Approach with Supervisory Rules and Implications for Financial Stability. *Accounting in Europe*. 13 (2), 197-227.

Özbek, Ö. E. (2019). *Bankacılıkta Kredi Riski ve Türk Bankacılık Sektörünün Kredi Riski Görünümü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özel, E. (2019). *Türkiye’de Bankacılık Sektöründe Kredilendirme Sürecinde TFRS 9 Uyarınca Beklenen Kredi Zarar Karşılığı Ölçümü ve Örnek Bir Uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

PWC UFRS Yayınları Sayı-2, (2017) Çevrimiçi
<https://www.pwc.com.tr/tr/services/ufrs/pdf/ufrs-9-beklenen-kredi-zararlari.pdf>.

Saltoğlu, M. (2016). UFRS 9 ve Beklenen Kredi Zararları Modeli. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*. 18 (1), 51-66.

Sultanoğlu, B., (2018). Expected Credit Loss Model By IFRS 9 and Its Possible Early Impacts on European and Turkish Banking Sector. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*. 20 (3), 476-506.

Taşkın, C. ve Turanlı, M. (2019). TFRS 9 ve Temerrüt Olasılığı Modellemesi. *Social Science Research Journal*. 8, (1), 273-284.

Us, V. (2020a). TFRS 9 Uygulamasının Banka Grupları Bazında Kredi Sınıflaması ve Karşılıklar Üzerindeki Etkisi. *Bankacılar Dergisi*. 112, 67-83.

Us, V. (2020b). TFRS 9 Uygulamasının Seçilmiş Bankalar Bazında Kredi Sınıflandırması ve Karşılıkları Üzerindeki Etkisi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*. 12 (22), 297-314.

